

Tekijänoikeuslain kulttuuriperintölaitoksia koskevat uudet säännökset

Lakimies Roni Roihankorpi

Finna-foorumi

23.11.2023

Museovirasto

Aarne Pietinen Oy 1938
Museovirasto / Historian kuvakokoelma

Museovirasto

Tekijänoikeuden rajoitukset

- Lähtökohta: määräysvalta suojattuun aineistoon kuuluu aina tekijälle tai sille oikeudenhaltijalle, jolle tekijä on vapaaehtoisesti luovuttanut oikeuksia
- Tätä kuitenkin rajoitettu yhteiskunnallisista ja sivistyksellisistä syistä, esim.:
 - Yksityinen käyttö
 - Sitaattioikeus
- Tekijänoikeuslain rajoitussäännökset rajaavat tekijän taloudellisten oikeuksien sisältöä monessa suhteessa
- Mm. opetuksen, kirjastojen, arkistojen ja museoiden hyväksi on säädetty rajoituksia (tekijänoikeuslain 16 – 16 f §)

Kaleva 1938

Museovirasto / JOKA Journalistinen kuva-arkisto

Museovirasto

Yleistä uudistuksesta

- Taustalla EU:n tekijänoikeuksia koskeva ns. DSM-direktiivi
 - Direktiivin tavoitteena edistää mm. kulttuuriperintölaitosten digitaalisia toimintamahdollisuuksia
- Direktiiviin pohjautuva tekijänoikeuslain muutos tullut voimaan 3.4.2023
 - Ennen 3.4.2023 tehtyihin toimiin ja sopimuksiin sekä hankittuihin oikeuksiin sovelletaan aiempaa lainsäädäntöä
- Tekijänoikeuslain muutos koskee sekä
 - Itse tekijänoikeuden alaisia teoksia että myös
 - Ns. lähioikeuksien alaisia tuotoksia, kuten tavallisia valokuvia
- Seuraavana esitettävien lisäksi tekijänoikeuslaissa on myös muita uudistuksia (mm. opetuskäyttö, parodiakäyttö)
 - Tässä esityksessä keskitytty erityisesti KAM-organisaatioita* koskeviin tekijänoikeuslain uudistuksiin

*Kirjasto-, Arkisto- ja Museo-organisaatiot

KAM-juridiikkaryhmä + soveltamisohje

- KAM-juridiikkaryhmä = Suomen valtakunnallisten kirjasto-, arkisto-, ja museokenttää edustavien organisaatioiden epävirallinen juridinen yhteistyöelin
 - Edustettuna koko suomalainen kulttuuriperintökenttä
- Ryhmän tarkoituksena
 1. Antaa ja tuoda esille KAM-sektorin näkemyksiä ja tulkintoja ajankohtaisista KAM-organisaatioita koskevista oikeudellisista kysymyksistä
 2. Koordinoida juridista yhteistyötä ja vaikuttamistyötä KAM-organisaatioiden kesken
 3. Jakaa informaatiota ja jo olemassa olevaa osaamista KAM-organisaatioita koskettavista oikeudellisista aiheista
- Soveltamisohje = KAM-juridiikkaryhmän yhteinen tulkinta siitä, miten uusia säännöksiä tulisi soveltaa
 - Ohje perustuu laajaan DSM-direktiivin ja sen valmistelumateriaalin sekä kansallisen lain ja sen esitöiden analyysiin

Tekstin- ja tiedonlouhinta

- Tekstin- ja tiedonlouhinta = digitaalisessa muodossa olevan tiedon (esim. teksti, ääni, kuva tai data) automaattista laskennallista analyysiä
- Uusi 13 b §: KAM-organisaatiot saavat tekstin- ja tiedonlouhinta varten itsenäisesti 1) valmistaa ja 2) säilyttää teoksesta kappaleita
- Kriteerit 13 b § hyödyntämiselle:
 1. Louhinta tapahtuu tieteellisessä tutkimustarkoituksessa
 - Puhtaan kaupallinen (tutkimus)tarkoitus kielletty
 - Onko kaupallisella toimijalla **ratkaiseva** määräys- tai vaikutusvalta?
 2. Louhittavaan teokseen on laillinen pääsy
 - Monia eri tapoja, esim. open access, sopimus, tilaus, avoin saatavuus internetistä (CC BY tms.)...
 3. Louhittu teos on vain siihen oikeutettujen saatavilla
 - Aineistoa ja sen kappaleita säilytettävä asianmukaisesti suojattuna
 - Mm. tieteellinen jatkokäyttö, vertaisarviointi ja tutkijasalikäyttö sallittua
 - Olennaista louhijan **asiallinen yhteys** KAM-organisaatioon

➤ Kaikkia em. kriteereitä tulkittava laajasti

Museovirasto

Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttö

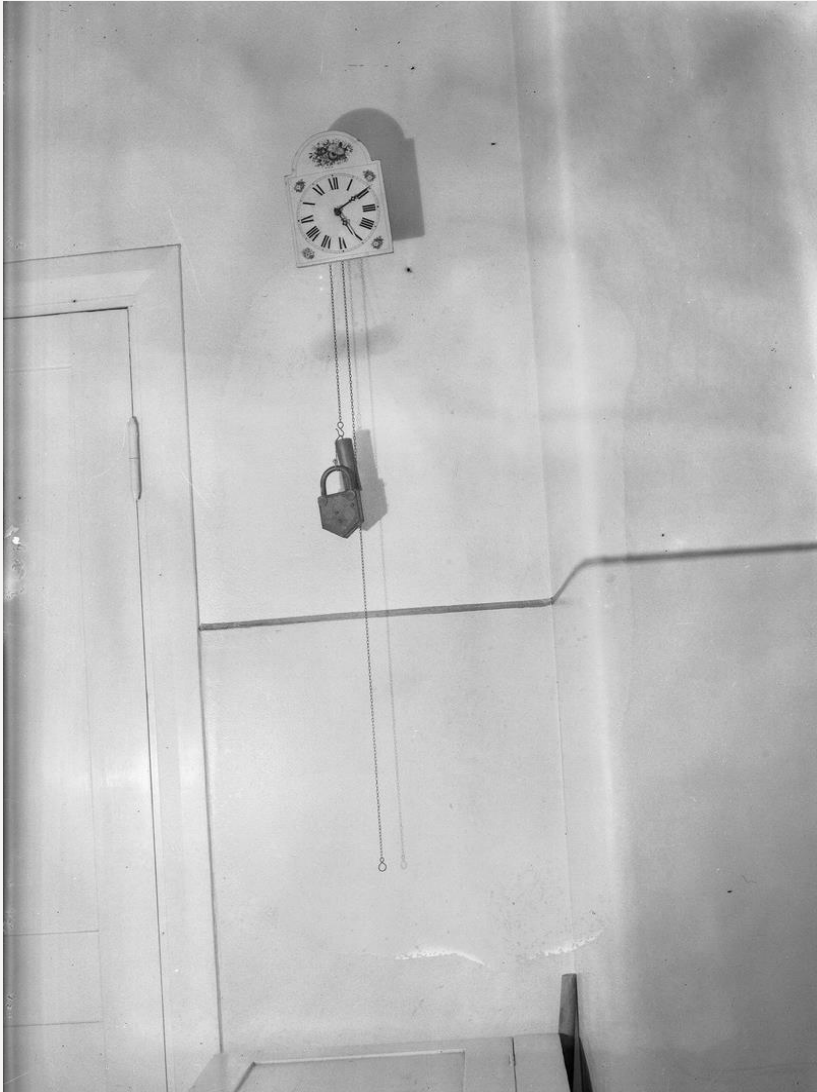
- Mahdollista KAM-organisaatioille joko
 1. Tekijänoikeusjärjestön kanssa tehtävän sopimuslisenssin (16 g §) tai
 2. Tekijänoikeuden rajoituksen (16 h §) nojalla
- Kaupallisesta jakelusta poistuneet teokset =
 1. Teokset, jotka eivät ole yleisön saatavissa tavanomaisen kaupan kanavien välityksellä sekä
 2. Teokset, jotka eivät ole koskaan olleet kaupallisessa jakelussa (amatööriteokset, julisteet, lehtiset...)
 - Teoksen rajallinen saatavuus esim. käytetyn tavaran myyntiliikkeessä ei tarkoita sitä, että teos olisi kaupallisesti saatavilla
- Tekijänoikeusjärjestöt eivät lähtökohtaisesti ole edustavia ainakaan
 - Ei-koskaan-kaupallisessa-jakelussa olleen aineiston tai
 - Ennen järjestöjen perustamista julkaistun aineiston osalta
 - **Ainakin näiden teosryhmien osalta on mahdollista hyödyntää suoraan tekijänoikeuslain 16 h § rajoitussäännöstä teosten avaamiseen yleisön saataville**

Rekisteröinti ja kiello-oikeus

- 16 j §: Sekä lisenssiä (16 g §) että rajoitusta (16 h §) hyödyntääkseen KAM-organisaation on ilmoitettava teoksen aiotusta käytöstä EU:n teollisoikeuksien virasto EUIPO:n rekisteriin väh. 6 kk etukäteen
 - Estettä rekisteröidä teokset EUIPO:n portaaliin jo kokoelmaan ottamishetken yhteydessä ei ole, kunhan itse käyttömahdollisuus teoksiin avataan vasta, kun 16 g ja 16 h § mukaiset muut edellytykset täyttyvät
- Tekijällä oikeus kieltää yksittäisen teoksen, teosjoukon tai kaikkien teostensa käyttö 16 g tai 16 h § nojalla
- 16 i §: tekijän tulee yksilöidä kiello siten, että sen kohteena oleva teos tai teokset ovat tunnistettavissa
- Tieto kiellosta merkittävä viipymättä EUIPO:n rekisteriin

Aarne Pietinen Oy 1931
Museovirasto / Historian kuvakokoelma

Museovirasto

Aikamääreet

- Se, kuinka pitkän ajan kuluttua kaupallisesta jakelusta poistunutta teosta saa 16 h § rajoitussäännöksen nojalla käyttää vaihtelee teosryhmittäin
- Pääsääntö: jos teos on kaupallisesta jakelusta poistunut ja muut 16 h § edellytykset täyttyvät, teosta voidaan heti rekisteröimiskriteerin täytyttyä käyttää
- Pääsäännöstä on olemassa muutama rajattu poikkeus
 - Video- ja tietokonepelit
 - 7 vuotta pelin julkaisusta
 - Ei-koskaan-kaupallisessa-jakelussa olleet teokset
 - 5 vuotta kokoelmiin sisällyttämisestä
 - Ns. ainoat teoskappaleet
 - Tekijän kuolemaa seuraavasta vuodesta alkaen
- Koskee vain taiteelliselta tarkoitukseltaan uniikkeja teoksia kaikkien mahdollisten sellaisten teosten, joista on olemassa vain yksi teoskappale, sijaan

Kuvataiteen teosten toisinnokset (”valokuva taulusta”)

- Kuvataiteen teosten toisinnosten saamaa suojaa rajoitettu KAM-organisaatioiden hyväksi (49 § 4 mom.)
 - Eräs keskeisimmistä KAM-organisaatioita koskevista uudistuksista
- Suojan voimassaoloajan päätyttyä kuvataiteen teoksen toisintamisesta syntyvään aineistoon ei voi kohdistua tekijänoikeutta tai lähioikeuksia
 - Kuvataiteen teokset = valokuvateokset, grafiikan alan teokset, korkokuvat (=reliefit) kuten mitalit ja rahat, tekstiilipainotyöt, kudotut taideteokset, mosaiikkiteokset, lasi- ja keramiikkatyöt...
 - Kuvataiteen teoksen määritelmä lain esitöissä hyvin laaja ja ei-tyhjentävä
 - Sisältää myös ei-perinteisillä menetelmillä tehtyjä kuvataiteen teoksia
 - KAM-juridiikkaryhmä: myös esim. av-teokset kuuluvat ko. ryhmään
 - Valokuvat ja muilla jäljentämistekniikoilla (esim. videokuvaus, 3D-mallinnus) aikaansaadut toisinnokset ym. teoksista ovat kaikkien vapaasti käytettävissä ilman ko. toisinnoksen tekijän lupaa, mutta vain, jos
 - Toisinnos käsittää kokonaisuudessaan tai pääsääntöisesti pelkästään sen kohteena olevan teoksen
 - Toisinnokseen ei ole otettu mukaan tai lisätty mitään sellaista, mikä tekisi siitä omaperäisen

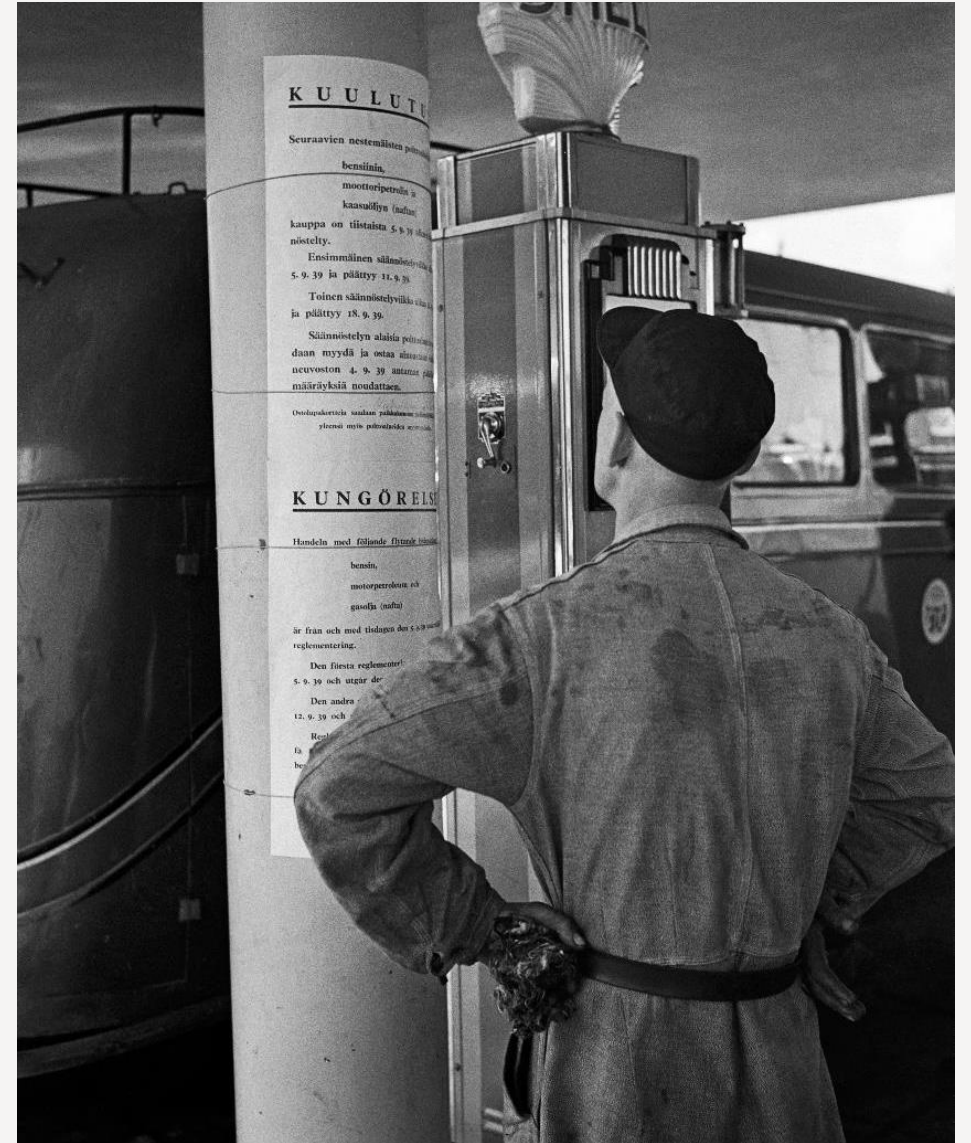

Lisätietoja

- [Tekijänoikeuslain kulttuuriperintölaitoksia koskevat uudet säännökset : KAM-juridiikkaryhmän soveltamisohje](#)

Museovirasto

Hugo Sundström 1939
Museovirasto / Journalistinen kuva-arkisto JOKA
Hufvudstadsbladet

Museovirasto

Kiitos!

Aarne Pietinen 1931

Museovirasto / Historian kuvakokoelma
Valokuvaamo Pietisen kokoelma